

LAUSUNTO

10.1.2022

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

MTK-Etelä-Savon lausunto luonnoksesta laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

MTK-Etelä-Savo tuo lausuntonaan esille seuraavia huomioita liittyen luonnokseen laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Yleistä

Eläinten hyvinvointi on useimmissa tapauksissa kiinni niiden omistajien hyvinvoinnista. Hyvinvoiva ihminen pystyy huolehtimaan parhaiten eläintensä hyvinvoinnista, olipa sitten kyse tuotantoeläimestä, lemmikistä tai vaikkapa metsästyksen käytettävistä eläimistä.

Lähtökohtaisesti parhaat ja nopeimmat tavat parantaa eläinten hyvinvointia ovat vapaaehtoisia. Tuotantoeläinten kohdalla tähän liittyy vahvasti talous ja eläinten pitoon liittyvät kustannukset. Kun maatalouden kannattavuus on heikolla tasolla, tarkoittavat lainsäädännön kautta asetettavat vaatimukset yleensä aina lisäkustannuksia ilman, että niille saadaan kompensatiota.

Mikäli lailla heikennetään maatalouden kannattavuutta, seuraa siitä kasvava riski yrittäjien hyvinvoinnin ja sen myötä eläinten hyvinvoinnin heikkenemiselle.

Käytäntö on osoittanut, että maatalouden tuotteita ostava teollisuus tai muu taho ei pääsääntöisesti maksa parempaa tuottajahintaa, mikäli lainsäädännöllä edellytetään eläinten hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä, joista aiheutuu kustannuksia.

Vastaava tilanne on kaupan osalta, joka ei maksa teollisuudelle tai muulle tavarantoimittajalle parempaa hintaa niiden tuottamista tuotteista, vaikka niiden raaka-aineiden tuottamiselle on asetettu lainsäädännöllä tai vapaaehtoisestikaan esimerkiksi tuontituotteita merkittävästi tiukempia vaatimuksia. Suomessa saa myydä kuluttajille tai tarjota julkisissa ruokapalveluissa elintarvikkeita, joiden raaka-aineiden tuotantomenetelmät ovat Suomessa kiellettyjä. Suomalaisten elintarvikkeiden korkeat vaatimukset menevät ns. kaupantekijäisinä kaupalle ja kuluttajille.

Eläinten hyvinvointi on jokaisen maatalouden harjoittajan velvollisuus ja etu. Hyvinvoiva eläin tuottaa paremmin. Vaatimuksia eläinten hyvinvoinnista ei voi kuitenkaan erottaa reaali maailmasta – eläinten hyvinvoinnista aiheutuvat kustannukset on myös otettava huomioon. Tätä ei nykyinen elintarvikeketju tee eikä ole näköpiirissä, että tähän olisi tulossa muutosta.

Edellisen perusteella Suomessa onkin viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin sekä myös lainsäädännöllisiin menettelyihin, joilla koko elintarvikeketju saadaan osallistumaan eläinten hyvinvoinnin edistämiseen niin, että siitä aiheutuvat kustannukset tulevat huomioituksi.

Keskeinen yksittäinen tekijä eläinten hyvinvoinnissa on eläinlääkintäpalvelujen saatavuus ja laatu. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että koko maassa luodaan toimintaympäristö ja järjestelmät sekä niitä tukeva ja velvoittava lainsäädäntö, joilla varmistetaan tuotantoeläinten eläinlääkäripalvelut vuoden jokaisena päivänä ja jokaisena vuorokauden aikana sekä varmistetaan niiden kohtuulliset kustannukset.

Viljelijän oikeusturva

Eläinten hyvinvointivaatimuksia ei voida irrottaa eläinten pitäjän oikeusturvasta. Tähän liittyy erityisesti kaksi asiaa: luvaton tunkeutuminen kotieläinrakennuksiin ja eläinten pidon lopettaminen.

On täysin selvää ja välttämätöntä, että luvaton tunkeutuminen kotieläinrakennuksiin tehdään lainsäädännössä rangaistavaksi eli se on kriminalisoitava. Kotieläintuotantoa valvotaan lainsäädännön perusteella viranomaisten toimesta, jolloin ns. partisaanivalvontaa ei voida sallia eikä sille ole tarvetta. Mikäli jollain taholla on epäily, että eläimiä ei kohdella lainsäädännön edellyttämällä tavalla on tästä mahdollista tehdä ilmoitus viranomaiselle. Mikäli lainsäädännöllä ei luvaton tunkeutumista tehdä rangaistavaksi on se viesti lainsäätäjältä, että se on sallittua ja jopa suositeltavaa. Tämä ei liene lainsäätäjän tarkoitus.

Eläinten pidon lopettamiseen tulee olla hallitun alasajon mahdollisuus. Nykyisen lainsäädännön puitteissa on nähty tapauksia, joissa viranomainen on suorittanut ns. navetan tyhjennyksen vedoten toistuviiin eläinsuojeluvuorokausiin. Tällä tavoin mikä tahansa kotieläinrakennus voidaan tyhjentää viranomaisen toimesta tämän niin halutessa, eläinten pitäjän mahdollisuudet vaikuttaa asiaan jäävät hyvin pieniksi. Tällaisissa tapauksissa eläimet yleensä teurastetaan nopealla aikataululla eikä esimerkiksi lypsylehmien myyntiin jää mahdollisuutta. Viranomaisten toimesta eläinten pitäjälle aiheutuu kohtuuttomia taloudellisia menetyksiä, kun eläinten pitoa ei voida lopettaa hallitusti.

Viranomaisilla on oikeus ja velvollisuus puuttua eläinten huonoon kohteluun, mutta tavan, jolla se tehdään, tulee olla myös eläinten pitäjän aseman huomioiva. Eläinten pidon loppuminen tarkoittaa lähes aina myös toimeentulolähteen menettämistä, rangaistusta tuomioistuimessa sekä merkittäviä maataloustukien menetyksiä. Harva muu lainsäädännön oikeuttama toimenpide aiheuttaa yhtä moninkertaista rangaistusta kuin, mitä tuotantoeläinten pitäjä voi kohdata.

Kytkeytyä pidettävien lypsylehmien ja hiehojen jaloitteluvollisuus

Lakiluonnoksessa ehdotetaan kytkeytyä pidettävien lypsylehmien ja hiehojen jaloitteluvollisuuden pidentämistä 60 päivästä 90 päivään. Kuten viime vuosina on nähty, ovat vuotuiset vaihtelut säässä ja erityisesti sademäärissä olleet suuria. Laissa on syytä ottaa huomioon poikkeukselliset olosuhteet runsassateisina vuosina, jolloin jaloitteluvollisuuden täyttämisen voi osoittautua mahdottomaksi.

Jatkuva veden saanti pysyvissä pitopaikoissa

Vesi on keskeinen eläinten hyvinvoinnin ylläpitäjä. Lakiluonnoksessa on perustellusti esitetty, että jatkuva vedensaanti ei ole vaatimuksena yksilökarsinoissa oleville ns. igluvasikoille. Tässä kohtaa on tarve tarkentaa, koskeeko tämä myös ryhmägluja. Vasikoille on erityisen tärkeää, ettei juomavesi ole kylmää tai edes osittain jäistä. Mikäli joidenkin tahojen esittämä jatkuva vedensaannin vaatimus koskisi myös igluvasikoita, ei veden laatua pystytä varmistamaan ja riski vasikoiden terveyden suhteen kasvaisi. Vasikoiden osalta tärkeintä on turvata riittävä vedensaanti ja veden laadun varmistaminen. Jatkuva veden saannin vaatimus ei tätä takaa.

Kirurginen kastraatio

Hallituksen esityksen luvussa 1.2 Valmistelu sivulla 10 todetaan, että porsaiden kirurgisesta kastraatiosta luopumisesta teetetään selvitys, jonka on määrä valmistua vuoden 2021 loppuun mennessä. Selvityksessä käydään läpi vaihtoehdot kirurgiselle kastraatiolle ja laaditaan ehdotus niistä käytännön toimista, jotka ovat tarpeen kirurgisesta kastraatiosta luopumiseksi. Selvityksessä tarkastellaan myös kirurgisen kastraation yhteydessä käytettävissä olevia kivunlievityksen muotoja ja otetaan kantaa siihen, miten kastraatiokipua olisi tarkoituksenmukaista lievittää siirtymäajan kuluessa. Säännökset porsaiden kirurgisesta kastraatiosta luopumisesta sisällytetään esitykseen myöhemmin, kun lausuntokierrokselta saatu palaute ja selvitys ovat käytettävissä.

Edelleen Luvussa 2.2.3 Eläinten pitopaikka, hoito ja kohtelu sivulla 26 todetaan, että kivunlievityksen vaatimuksista kunkin toimenpiteen yhteydessä voitaisiin säätää tarkemmin asetustasolla.

Tässä, kuten muissakin kohdissa on huomioitava lainsäädännön taloudelliset vaikutukset. Kirurginen kastraatio aiheuttaa kustannuksia, joita on voitu kompensoida eläinten hyvinvointikorvauksella. Mikäli toimenpiteestä tulee velvoittava lainsäädännön kautta, ei hyvinvointikorvausta voida enää maksaa, kuten luvussa 4.2.1.1 Yritysvaikutukset sivulla 52 todetaan.

Kuten lausuntomme alussa tuomme esille, vapaaehtoiset toimenpiteet ovat aina parempi vaihtoehto kuin normiohjaus. Erityisesti tilanne on tämä silloin, kun lailla heikennetään maatalouden kannattavuutta, mistä seuraa kasvava riski yrittäjien hyvinvoinnin ja sen myötä eläinten hyvinvoinnin heikkenemiseen.

Kuten Hallituksen esityksessä todetaan, tulee ensin tehdä sovitulla tavalla selvitys ja sen jälkeen päätös, mikä on paras tapa hoitaa kirurgiseen kastraatioon liittyvät kysymykset. Kun luvussa 4.2.1.1 Yritysvaikutukset sivulla 52 todetaan, että suurimmat suomalaiset liha-alan yritykset edellyttävät sopimustuottajiltaan kivunlievityksen käyttöä ja, että Suomessa sianlihan tuotanto on pääosin sopimustuotantoa, on vaikea löytää perustetta, miksi toimenpide tulisi olla lakisääteinen. Vastaava pätee muihinkin kivunlievitykseen liittyviin vaatimuksiin, kuten vasikoiden nupoutukseen, jossa mm. Valiolla kivunlievitys ko. toimenpiteen yhteydessä kuuluu ns. vastuullisuuslisän ehtoihin (tuottajahintaa nostava ehto).

Vesipuhvelit

Lakiluonnoksessa esitetään, että vesipuhveli lisätään tuotantoeläinten positiivilistalle, mutta vain lihantuotantoon. Maidontuotannon osalta positiivilistalta pois jättämiseksi vedotaan siihen, että siihen liittyy suurempia riskejä eläinten hyvinvoinnin kannalta.

Vesipuhveli on hyvin marginaalinen laji Suomessa ja suomalaisessa maataloudessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lainsäädännöllä ei olisi merkittäviä vaikutuksia sen osalta. Suomalainen maatalous ja maaseutu tarvitsevat uusia innovaatioita ja uusia toimeentulomahdollisuuksia. Tällöin uusien Suomeen soveltuvien tuotantosuuntien kehittymiselle ei tule lainsäätäjän puolelta asettaa rajoitteita.

Maailmalla vesipuhveli on erittäin vanha ja merkittävässä roolissa oleva maidontuotantoeläin. Arvioiden mukaan noin 10 % maailman tuotantoeläinten maidosta on vesipuhvelinmaitoa. Rotu sopii Suomen luontoon ja sen ominaisuudet ovat erityisen hyvin soveltuvia Järvi-Suomeen, jossa on runsaasti laiduntamiseen soveltuvia ranta-alueita.

Kun nautojen määrä on tuotannon siirtyessä enenevässä määrin länteen ja lounaaseen Itä-Suomessa aleneva, tarkoittaa se samalla laiduntavien eläinten määrän vähenemistä. Tästä seuraa se, että monet laiduntamisesta hyötyvät kasvit ja eläimet vähenevät eli monimuotoisuus heikkenee. Vesipuhveli voi, vaikkakin aluksi pienessä määrin, mutta kuitenkin hidastaa tätä ei-toivottua kehitystä.

Vesipuhveli tulee lisätä tuotantoeläinten positiivilistalle myös maidontuotannon osalta. Perusteluna tähän on se, että vesipuhveli on hyväksytty kaikissa muissa EU-maissa maidontuotantoon ja, että oikein hoidettuna vesipuhvelin lypsäminen ei ole eläinsuojellisesti ongelma eikä eläimen hyvinvointia heikentävä toimenpide. Olisi erikoista, mikäli muista EU-maista saa tuoda vesipuhvelin maitoa Suomeen, mutta Suomessa sen tuottamista ei sallittaisi. Huomioiden lisäksi sen, että Suomessa lypsettävien vesipuhvelien hyvinvointi on helposti valvottavissa.

Joissain yhteyksissä on esitetty, että vesipuhvelia ei pysty lypsämään ilman eläimelle annettavaa oksitosiinia. Tämä ei saamiemme tietojen mukaan pidä paikkaansa, vaan hyvinvoiva vesipuhveli voidaan lypsää ilman, että eläimen hyvinvointi vaarantuu tai heikkenee. Myöskään tästä syystä lainsäädännöllä ei tule rajata tämän uuden tuotantosuunnan mahdollisuutta suomalaisten viljelijöiden ulottuvilta.

Valvonta

Lainsäädäntöön liittyy aina sen valvonta, jonka tulee kuulua vain ja ainoastaan siihen oikeutetuille viranomaisille maatalouden osalta. Valvontaa ei tule missään olosuhteissa laajentaa muiden toimijoiden piiriin tuotantoeläinten kyseessä ollessa. Tämä on ainoa varma keino varmistaa viljelijöiden oikeusturva sekä myös valvonnan yhtenäisyys koko maassa.

Myös viranomaisten tekemässä valvonnassa on äärimmäisen tärkeää, että kaikilla on samat tulkinnat laista. Eläinten pitäjän täytyy pystyä luottamaan, että valvova viranomainen toimii aina ja kaikissa tilanteissa lakien ja asetusten puitteissa ja, että eläinten pitäjällä on aina mahdollisuus korjata mahdollisesti havaittuja puutteita. Näin luottamus niin lainsäädäntöön kuin sitä valvovaan viranomaiseen säilyy.

Eläinten pitäjän oikeusturvan varmistamiseksi on syytä perustaa yhteinen lautakunta, joka tarkastelee ja tarvittaessa ohjaa lain valvontaa ja tulkintoja. Tällä tavoin voidaan varmistua valvontojen laadusta ja yhtenäisyydestä. Lautakunnassa tulee olla edustettuna ainakin valvovat viranomaiset, neuvontaa tarjoavat organisaatiot sekä ehdottomasti tuottajat eli eläinten pitäjät.

MTK-Etelä-Savo

VESA KALLIO
Vesa Kallio
toiminnanjohtaja